

ANTROJI DALIS

D R A U G A S

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1997 m. rugsėjo mėn. 27 d. / September 27, 1997

Nr. 188(32)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Laikraštis Lietuvoje — daug kam prabanga

Draugas leidžiamas toli nuo Lietuvos. Tenka apgailestauti, jog tam nuotoliniu įveikti kartais neužtenka net poros savaitės. Lietuvoje leidžiami laikraščiai brangūs, o gyvenimas verčia susimąstyti, kas dedasi pasaulyje ir mūsų valstybėje, kuri vis dar nesijaučia saugi. Per greit apsišratome, kad vėl turime nepriklausomą Lietuvą. Pasakėm „ačiū Dievui“ ir nusiramėm. Kai kurie, spjovę į visas jos atkūrimo kancias, seniai drieku gegužę verčias, ieškodami būdų kuo daugiau iš jos pasipelniti, išsiropšti į valdžią, pasinaudoti istatymų spragom... Parazitai visada renkasi silpnesni.

Ne Tėvynės labui, o asmeninėms ambicijoms tenkinti kuriamos vis naujos partijos, vienas po kito kaip grybai dvysta tragikomiški pretendentai į Valstybės prezidentus. Vienas lenks žmonių širdis savo išore, antras — gudrumu ir pataikavimu nupilietinties Lietuvos pakraščiams, kur tebetvyro kolchozų dvasia ir naminių tvaiakas, kur dar nesuskambo lietuvių kalba. Trečias uoliau už kitus spjaudys į tuos, kurie prieš septynetą metų „užsigėdė laisvės, bet gerovės neatnešė“.

Taip, gerovės, teisingumo, šviesos iš tikrųjų mums norėtųsi daugiau. Rytų Lietuvoj vis dar skriaudžiama ir stumiama lauk lietuviška mokykla. Laikraštis čia ir ne tik čia — per didelė prabanga. Ne visuose namuose yra televizija, radijas.

Zinodamas tai Albinas Markevičius, gyvenantis Kaliforni-

joj, jau kelinti metai užsakinėja po kelis šimtus dešinės pakraipos Lietuvos aidų ir Valstiečių laikraščio prenumeratų nepasiturintiems skaitytojams miestuose ir kaime. Visų pirma Vilniaus, Šalčininkų, Trakų rajonų lietuviškoms mokykloms. Vienam geradariui tokia našta per didelė, o Lietuvoje jos dar per maža.

Metams įpusėjus skaitytojai ir vėl raginami užsisakyti kurį nors laikraštį trečiam ir ketvirtam metų ketvirčiui. Šiais metais rinksime Prezidentą, laikraščio svarba bus dar labiau išaugusi. Todėl ruošdamas Draugui pluoštelį kurybos prašau išspausdinti ir šį mano prašymą tautiečiams prisiminti gimtuosius kaimus, miestelius ir miestus, gimines ar draugus. Gal, sakau, nors nuo šių metų rudens galėtume užsakyti kurį nors laikraštį savo buvusiai mokyklai, miestelio bibliotekai ar konkrečiam žmogui.

Lietuvos aidas išeina penkis kartus per savaitę, ir pusmečio prenumerata kainuotų 75 JAV dolerių. Lietuvos aidą atstovaus Čikagoje — Bronius Juodelis, 239 Brookside Lane, Willow Brook, Illinois, 60514.

Dukart per savaitę išeinantis Valstiečių laikraštis pusmečiui kainuotų tik 12 JAV dolerių. Čekį su intencija reikėtų siųsti Valstiečių laikraščio redakcijai, Laisvės prospektas 60, 2056 Vilnius, Lietuva.

Kazys Saja

Kazys Saja (apie 1990 metus, kada buvo atsiųsta nepriklausoma Lietuva)

Rašytojas ir dramaturgas Kazys Saja šių metų birželio 27 dieną šventė 65-erių metų sukaktį. Prašytas mūsų laikraščiu ta proga pasidalinti apie save ir savo kurybą, rašytojas geriau pasirinko kreiptis į skaitytojus šia „kertine parašte“, o taip pat pateikti pluoštą naujausios savo kurybos, kurios vieną darbą apsuosdiname šiame numeryje.

41-oji lietuviškų studijų savaitė Dainavoje

JUOZAS BAUŽYS

Siemtinė Lietuvių fronto bičiulių surengta studijų savaitė vyko 1997 m. birželio 9-15 dienomis dar pavasario žalumai tebealsuojančioje Dainavoje. Tai buvo jau 41-oji iš eilės Lietuviškųjų studijų savaitė. Kaip paprastai, pranešimai, pokalbiai ir svarstybos lietuvių aktuoliusios Lietuvos bei išeivijos gyvenimo klausimus. Savaitėje dalyvavo ir svečiai iš Lietuvos — Švietimo ministras profesorius Zigmas Zinkevičius. Dalyvių skaičius įsivairavo diena iš dienos, oras pasitaikė nepaprastai gražus, tad skūstis reikėjo nebent tik perkrauta programa.

Lietuva ir išeivija

Pirmosios dienos pranešimai ir pokalbiai daugiausia lietuviškus ir dar ateinančius rinkimus Lietuvoje. Algis Raulinaitis, LFB politinės komisijos narys, supažindino su tos komisijos veikla ir atliktais darbais, ypač besiruošiant praėjusio rudens rinkimų kampanijai. Seimą, LFB įnašas buvo teigiamas, rezultatai gana geri. Algirdas Stepaitis atkreipė dėmesį į šio pavasario savivaldės rinkimus. Neseniai įsisteigę Tėvynės sąjungos rėmėjai skyriai buvo aktyvūs. Nariai talkininkavo spaudoje, asmeniškai ir finansiškai rėmė kandidatų. Jo nuomone, išeivija savo uždavinį atliko teigiamai. Į pokalbius jungėsi visi dalyviai, o taip pat ir kiek vėliau Dainavon atvykęs ministras Zinkevičius. Jo nuomone, Lietuvos kaimuose laikraščiuose teikiama informacija yra tendencinga, o dažnai skelbiami įvairūs apklausos duomenys yra klaidinantys ir netikslius. Besiruošiant prezidentiniams rinkimams būtų labai svarbu tarp TS ir KD pasiekti ir sudaryti glaudžią koaliciją. Gaila, kad tam tikros jėgos, atrodo, sten-

Lietuvių fronto bičiulių studijų savaitės 1997 m. birželio 9-15 d. Dainavoje, Manchesteryje, Michigan, metu: dr. Antanas Musteikis, profesorius Zigmas Zinkevičius, dr. Petras Kisieliūnas, profesorius Justinas Pikušas. Jono Urbono nuotrauka

giasi tokia koalicijai trukdyti. Kitą dieną, antradienį, pokalbiai sukosi apie išeiviją, jos veiklą ir santykius su Lietuva. Dr. Jonas Račkauskas, ALTO pirmininkas, supažindino su jo istorija ir dabartine veikla bei projektais. Jis pabrėžė, kad būtinas didesnis bendradarbiavimas tarp ALTO ir Lietuvių Bendruomenės ir apgailestavo, jog tarpusavio sutarimo vis dar nematyti. JAV LB veikėjas Vytautas Maciūnas savo labai kruopščiai ir idomiškai paruoštame pranešime apžvelgė ir vertino lietuviškosios išeivijos veiklą apskritai. Jo nuomone, išeivijos politinė jėga šiuo metu Amerikoje vertintina vos dvejetu; kultūrinė veikla pasireiškia ir lituanistinis auklėjimas žymiai geriau — galima duoti ketvertuką; visuomeninė veikla gal galima duoti tris su pliusu; asmeniško ir intelektualinio kapitalo ugdymui — net keturis su pliusu. Reikia, bioliausiai reikiamas politinėje srityje. Norint pasiekti geresnių rezultatų, būtina organizuoti kontaktines grupes, asmenines pažintis su įtakingais politikais, plėsti balsuotojų masę ir finansinę paramą. Būtina taip pat pradėti naudoti tarpusavio ryšiams patį naujausią technologiją. Prelegento mintis parėmė taip pat ir kita LB veikėja Liūda Rugienienė. Ji akcentavo, kad kontaktuojant savo atstovus JAV Kongrese svarbu žinoti aiškiai, ko norime, ir ko nori ir siekia Lietuva. Todėl ir bendros politinės konferencijos su Lietuva yra būtina reikalingos. Apie tokią neseniai įvykusią LB ir Lietuvos Seimo narių konferenciją gana plačiai pasakojo Juozas Ardyas.

Popiet buvo kalbama tema: kaip išeivija gali duoti Lietuvai ir ko Lietuva tikisi iš išeivijos. Pirmoje klausimo pusėje labiausiai buvo paliesta socialinės pagalbos sritis. Birutė Jasaitienė plačiai nušvietė Balfo, LRK šalpos, Mercy Lift, LB socialinių reikalų tarybos, Lietuvos vaikų vilties, Lietuvos vycių ir daug kitų labdaros organizacijų veiklą ir darbą. Visur šioje veikloje pasireiškia pinigai, darbas, ekspertizė ir auka. Lai-

mutė Stepaitienė atkreipė dėmesį, kad Lietuvai šiuo metu svarbiausia yra naujo žmogaus auklėjimas ir ugdymas. Todėl sveikintinos Lietuvos jėzuitų pastangos įkurti ir išlaikyti naują Jėzuitų gimnaziją Vilniuje. Kita svarbi įstaiga — Lietuvių namai, skiriami Sibiro tremtinių vaikams ir vaikaitams. Rezultatai labai puikūs, tik iš mūsų reikėtų didesnę pagalbą.

Antrąją klausimo pusę — ko Lietuva laukia iš išeivijos — dėstė profesorius Zigmas Zinkevičius, pirmiausia pasidžiaugęs, kad išeivijos parama švietimo srityje knygomis, Apple kursais ir įvairiais patarimais yra nepaprastai didelė. Lietuvoje juk ir mokytojai dar turi patys mokytis, mokyklose dar labai daug senojo auklėjimo mokytojų. Sunku prieiti tad ir prie naujų vadovėlių bei konkretesnių mokyklos reformos. Būtinai reikia gerų ir patikimų žmonių ministerijose ir visur kitur su naujomis idėjomis ir naujais darbo metodais. Pranešėjas išreiškė pagėdavimą, kad Apple kursai gal būtų dar naudingesni, jei juose būtų daugiau lietuvių dėstytojų, gal lietuviai pensininkai galėtų atvažiuoti ir padirbėti.

Švietimas ir kultūra

Dr. Jonui Račkauskui padėkoti išsamų pranešimą apie

lietuviškuosius archyvus išeivijoje, jų darbą, rūpesčius ir neaiškias ateitis, buvo pereita prie temos: švietimo padėtis ir problemos Lietuvoje ir išeivijoje. Pirmąją temą pusę, o taip pat ir naujas švietimo reformas Lietuvoje, nagrinėjo ministras Zigmas Zinkevičius. Jo perduotos mintys, kuriose atsispindėjo būtinas reikalingas tokioms reformoms įgyvendinti ir nepaprastai sunkus darbas, jau buvo aprašytos Draugo puslapiuose. Tad čia labiau sustosime prie mokytojo Jono Kavaliūno pranešimo apie išeivijos švietimą ir mokyklas. Prelegentas nupiešė istorinį vaizdą, kaip prieš penkisdešimt metų buvo kuriamos lietuviškosios mokyklos išeivijoje ir kiek daug jų ir, svarbiausia, visų mokytojų dėka buvo atlikta. Jis prisiminė pirmąsias mokyklas Vokietijos lageriuose, pirmuosius perspausdintus vadovėlius, mokyklų darbą barakuose ir kareivinėse. Nuo 1949 metų švietimo darbas buvo tęsiamas JAV ir kitose kraštuose. Pradėtos šeštadieninės lituanistinės mokyklos, kai dar net nebuvo Lietuvių Bendruomenės, veikė neakivaizdiniai kursai, Pedagoginis institutas, buvo paruošti nauji vadovėliai, rengiamos mokytojų studijų savaitės. Deja, šiuo metu, kai lietuvių kalbos vartojimas silpnėja, lietuviškojo švietimo išeivijoje padėtis kelia nerimą.

Po pietų tęsėsi diskusijos, o

vėliau buvo išklausa pranešimų apie skautų ir ateitininkų veiklą. Apie LSS Vyduno fondo darbus ir veiklą papasakojo Algirdas Stepaitis, o apie ateitininkus išeivijoje ir Lietuvoje, apie artėjančią ateitininkų konferenciją Palangoje kalbėjo Juozas Baužys.

Siemiet nuolatiniams studijų savaitės dalyviui rašytojui Aloyzui Baronui būtų suėję 80 metų amžiaus. Tad jo prisiminimui buvo surengta vakaronė, kuriai vadovavo Vytautas Volertas. Ištraukas iš humoristinės Barono poezijos skaitė Rėda Ardienė, o savo nuotaikingus Vilniaus temomis kurybos posmus perteikė poetė Julija Švabaitė-Gylienė.

Ketvirtadienio rytą, birželio 12 dienos, programoje Zigmas Zinkevičius iškėlė Pietryčių Lietuvos mokyklų rūpesčius. Jo mintys buvo Čikagoje išsakytos kitoje auditorijoje ir jau išspausdintos Drauge, tad čia plačiau neršome. Antrąją šio ryto paskaitą skaitė prof. Valdas Samonis iš Kanados. Jo tema — „Kas trukdo investicijas Lietuvoje?“. Prelegentas supažindino su tiesioginėmis užsienio investicijomis, kuriomis užsienis investuoja tiesiog į imones ar pramonę, ir vadinamomis portfelinėmis investicijomis į akcijas. Valstybė dažnai bijo, kad įvairiais investavimais užsienis kišasi į jos sferą, tačiau kartu ir padeda spręsti daugelį problemų bei pakelti pramonės lygį. Deja, užsienis mato daugybę greito neigiamų faktorių, trukdančių didesnei investicijai. Jau pati Lietuvos aplinka — nestabilios finansijos — kelia riziką. Šalia tos geopolitinės neigiamos padėties yra ir prastoka Lietuvos įvairdžia problema — Lietuviai nemoka savęs parduoti, vis dar matoma didžiulė korupcija, apie 40% Lietuvos ekonomikos tebera šešėlinė.

Profesorius dr. Kęstutis Skrupskelis skaitė idomią paskaitą apie kultūrą ir pinigų, apie kultūros turtą ir Lietuvos atstatymą. Įrodes, kad kultūros prekės, pr., knygos, nėra pelningos ir kad joms būtina reikalinga įvairi mecenatų — nuo pačios valstybės iki didelių bendrovių ar atskirų asmenų — jėga, ar išeivija tai pajėgtų padaryti, ar turėtų tam leisti. Tačiau pasibaigia, kad tam tikri fondai stengiasi Lietuvos kultūroje turėti savo įtaką. Čia jis paminėjo Soros fondą, kuris

(Nukelta į 2 psl.)

LFB studijų savaitėje Dainavoje: Pilypas Narutis, Jonas Kavaliūnas, Juozas Ardyas, profesorius dr. Kęstutis Skrupskelis.

Jono Urbono nuotrauka

1996-1997

Prelato Lado Tulabos atsiminimai

JUOZAS MEŠKAUSKAS

• Ladas Tulaba. NUO DUSIOS IKI TIBERIO. Atsiminimai. Keturi tomai. Roma: 1993, 1993, 1995, 1997. Spaudė „Draugo“ spaustuve, Chicago, Illinois. Naujausias, ketvirtasis tomas – 392 puslapiai.

Prelato Lado Tulabos atsiminimų *Nuo Dusios iki Tiberio* pavadinimas per daug kuklus, nieko nesakantis. Gal autoriui Dusia ir Tiberis labai reikšmingi, bet dažnam skaitytojui jie nieko nesako. Jei norėta pabrėžti distanciją, tai autoriaus veikla ir darbai pasireiškė labai plačiai ir daug didesnėse pasaulio distancijose. Norėjęs kito pavadinimo, kuris nusakytų šiek tiek to stambaus veikalo turinį.

Šaltiniai šitam nuostabiui darbui, kaip kad autorius rašo, buvo atmintis, dienoraštis ir Kolegijos archyvas. Atmintis ir dienoraštis yra autoriaus ir jie yra neeiliniai. Archyvas yra Kolegijos, jo pradininkas ir vystytojas yra Ladas Tulaba ir čia pat tenka pareikšti jam pagarbą ir padėką už to archyvo sudarymą, nes jau dabar, o ypač ateityje, daugeliui jis bus labai naudingas.

Pratarmėje Ladas Tulaba rašo: „Stengiausi pasakyti visa, kaip buvo, kaip man atrodė, kaip aš tai išgyvenau. Nenorėjau nieko užgauti nei smerkti. Bet reikėjo juk pasakyti faktus, kaip aš juos žinau ir kaip pergyvenau. Jei kai kam mano teigimai bus nemalonūs ar užgauliantys, visus atsiprašau.“

Trečiame tome, – 174 puslapyje – vienas kunigų savo laiške Ladas Tulaba rašo: „Sakyti tiesą reikia visada ir visiems. Užmerkti akis, nutylėti, kad nepadarytum nemalonus kam nors ar kad išvengtum pats sunkumų, yra negarbinga ir kartais net išdavikiška. Šv. Paulius ragino Timotiejų šiais žodžiais: *Insta opportune, importune, argue obsecra in omni doctrina et patientia*.“

Ladas Tulaba, rašydamas savo atsiminimus, šio nusiistatymo ir laikosi. Turbūt todėl jo atsiminimai iki šiol nesulaukė išsamesnio vertinimo. Apie juos kalbama, ir jo draugai ar pažįstami juos skaito ir diskutuoja.

Man atrodė ir atrodo, kad svarstant ir vertinant Lado Tulabos darbą ir jo atsiminimus yra daug asmeniškumo ir neobjektyvumo. Todėl prieš rašydamas šį trumpąjį atsiminimų ir darbų aprašymą vieną jo Vilniaus kunigų seminarijos studijų draugą paklausiau: kodėl dažnai Lado Tulabos draugai ar jo bendradarbiai, ar ir pažįstami jo nemėgsta ir jį kritikuoja? Tas jo kurso daugias atsakė: „Todėl, kad jis buvo ir yra už mūsų daugelį pranašesnis savo energija, veikla, sumanumu ir protu.“ Tai, ką sakau, pavydas. Tas jo bendrakursis sako: „Tai žiaurus žodis, bet giliau pagalvojus ir paanalizavus visą situaciją, gal yra ir tiesos. Su pranašesniais darbas ir bendravimas yra nelengvas ir kartais teikią nereikalingų nesklaidumų.“

Bažnyčios vyriausybė, pastebėjusi Lado Tulabos pranašumą, pasiuntė jį studijuoti į Romą ir Palestiną, kur jisai studijavo Šventąjį Raštą. Baigęs studijas jis grįžta į Lietuvą, tampa Kauno Kunigų seminarijos profesorium ir vokiečių okupacijos metais Vilniaus Kunigų seminarijos rektoriumi.

1944 metų vasarą, Lietuvą okupuojant Sovietų Sąjungai, jis pasitraukia į Vokietiją ir čia prasideda visai kitas gyvenimo ir veiklos periodas.

Kiekvienas žmogus biologiškas ir savo esmė yra unikumas. Ir čia yra žmogaus didybė. Ladas Tulaba yra pranašesnis uni-

Prelatas Ladas Tulaba

Vytauto Maželio nuotrauka

kumas, ir jam panašių surasti būtų sunku.

Kai kas dar sako: „Jis yra išdidus ir norėjo būti vyskupu.“ Man atrodo, kad čia nėra joks nusikaltimas, nes kiekvienas doras ir geras kunigas nori būti geru vyskupu. Bet čia turbūt yra Dievo ranka. Nes jei jis būtų buvęs paskirtas vyskupu, tai vargu ar lietuviai turėtų tokią Kolegiją, kokią turi dabar, ir tokių jo keturių tomų taip vertingų atsiminimų mes turbūt tikrai neturėtume, nes jo darbas kaip vyskupo būtų nukreiptas kita kryptimi.

Lado Tulabos atsiminimai prasideda jo vaikyste, jaunyste, studentavimu, studijomis Romoje ir Palestinoje ir darbu seminarijose Lietuvoje. Jaunystė, studijos ir darbas aprašoma gan gražiai ir tai gal nedaug skiriasi nuo daug kitų intelektualų. Tai tik gyvenimo ir veiklos pradžia. Gyvenimas vingiuotas, sunkus ir sudėtingas, kaip jis pats rašo, prasideda pasitraukus iš tėvynės ir patekus į Romą ir apsigyvenus pas svetus. Kartu su juo Romoje yra dar keletas lietuvių kunigų. Jam kyla mintis įsteigti Kolegiją, kaip kad kurios kitos tautos turi. Pasitaręs su kolegomis, ir gavęs pritarimą iš Vatikano ir jo ištigų, jis tą darbą pradeda. Lėšų visai nėra. Savo atsiminimuose, jis tą savo komplikuotą darbą detališkai aprašo. Jo atsiminimuose faktai, įvykiai, datos, pavardės ir nuomonės, ar jos būtų teigiamos, ar neigiamos ir kritiškos, bet visados pareikšiamos labai įdomiai. Jo, Kolegijos ir jo kolegų veikla ir ryšys su okupuotos Lietuvos Bažnyčia, dvasininkija ir Vatikano įstaigomis, tai Lado Tulabos ir jo bendradarbių veikla Vatikano įstaigose, kuri yra milžiniška.

Smulkiau aprašyti ir recenzuoti Lado Tulabos atsiminimus yra neįmanoma, nes jie, kaip ir jo darbai, yra tiek turtingi ir įvairūs, kad skaitant kiekviename puslapyje randi ką nors naujo ir įdomaus, o tokių puslapių yra daugiau nei 1,600. Jo atsiminimuose jam rūpi Lietuvos ir išeivių religinės, tautinės, kultūrinės ir politinės problemos. Todėl jo atsiminimuose randa susirašinėjimų su arkivyskupu, vyskupais, sielovados delegatūra, VLIK'u, su atskirais asmenimis kaip Anta-

nu Maceina, Mykolu Krupavičium, Juozu Girmium, Povilu Karveliu, Stasiu Lozoraičiu ir kitais. Vazinėdamas po pasaulį jis lankė lietuvių kolonijas, skaitė paskaitas, sake pamokslus. Skaitydamas jo atsiminimus, randi įvykius ir darbus detaliai aprašytus ir jie paremti faktais, datomis, pavardėmis ir nuomonėmis bei pareiškimais. Ateityje istorikams, nagrinėjantiems atitinkamas temas bei problemas, jie bus be galo vertingi. Nežinau, kiek tų atsiminimų yra išspausdinta, bet būtų linkėtina, kad jų kiek galima daugiau patektų į Lietuvą, ir kad juos kuo didesnis skaičius perskaitytų ir pamatytų išeivijos darbus ir rūpestius Lietuvos reikalais. Ladui Tulabai labai ačiū už tokius vertingus ir įdomius atsiminimus. Veikla, darbai ir atsiminimai yra milžiniški, ir jie dabar yra ir ateityje bus labai reikšmingi ir vertingi.

Pianistas Andrius Žlabys
Anatolijaus Šluto nuotrauka

Andriaus Žlabio koncertas Čikagoje

ALVYDAS VASAITIS

Rugsėjo 14 dieną Čikagos Jaunimo centre, Anatolijaus Šluto vadovaujamas Amerikos Lietuvių radijas surengė muzikinę popietę, kurios metu susipažino su jaunu pianistu Andriumi Žlabiu.

Vainis Aleksa

Jono Kuprio nuotrauka

BUTAS ANTRAM AUKŠTE

1. pro sietelį pučia vasara.
greitkelio užimas traukiasi
į priemiesčius ir budi mūsų
virtuvės šviesa viena. pradeda
girdėtis tamsumoj vaikų kvėpavimas,
dar prieš vidurnaktį ramus
jū miegas ir sapnai. yra laiko
pakalbėti, bet nėra žodžių.
dygsta pakeitimo daigas,
tirpsta sviestas ant pagruzdintos
riekutės. nebereikia paragauti
visko, nebereikia ištisai
sapnuot

2. džiaugsmas ir ramybė,
miesto angelai,
laukia kol užmingam.

ištikimas mums peilis
šalia duonos
galandasi vėjeliais.

jei sudėtu visus
trupinius,
suprastu viską –
išskyrus meilę,
kurios delnas šviečia
pirštų spinduliais.

laima, atsibusk
prašėme, kad naktį lytų
ir žiūrėk, po lempom,
blizga gatvė

3. juda srovėse virš radiatoriaus
paparčio lapai. norisi, kad
ten praskristų žodžiai

ir mišku kvėpėtų, ir lašais.
jau nuo kūčių laukiu
joninių šviesos.

plyšiuose tarp raidžių,
ji,
darbuose be žodžių
ji,
naktį be tamsumos.

toli nuo vandens,
ji,
toli nuo miškų
ji,
toli nuo ramybės –

ateina miegas
ir aš duodu tau
šitas eiles

ŽODŽIAI SĄRAMOMS

Rimui Čiurlioniui

sąrama, kaip
qžuolas,
pradeda sakais
kvėpėti. dygsta
plunksnos angelų
ir dega pinigai. vien
tik kreivos sąramos
stovi mum ištikimai

pečių tiltai
pirštų šonkauliai
nugaros kelmiai

sąrama kaip laivas
plaukia virš galvos,
sąrama kaip svoris
sąrama kaip darbas
sąrama kaip rėmas
kūnui, kur mes
šokame saugiai
kur mes
šokam
atvirai

pečių tiltai
pirštų šonkauliai
nugaros kelmiai

išeinu iš po
sąramos,
išeinu viduryj
gyvenimo

pečių tiltai
pirštų šonkauliai
nugaros kelmiai

AENIGMA

Taurai Underienei

stoviu
mūsų
žemės mėlynume,
kalba nutilus
tartum žvaigždės.

maži kaip akmenukai
mūsų žodžiai.

ant akies
žemynų kibirkštis.

nėra atilsio
nėra atilsio
nėra atilsio.

laužom duoną
ir ji lūžta.

be žodžių
aš atsimenu
takus į jūrą,
be žodžių skambėjimo,
be žodžių, kaip
figūrų akmenukuose,

jaučiu
ne kas reiškia būti
žmogumi,
bet kas reiškia
būti.

ŽODŽIAI PUODUKAMS

Neriai Palūnienei

durys rytuose,
langai vakaruose,
puodukai stalo
svorio viduryj.
tuoj gimis vaikas,
tai verčiu senas
knygas, kur
žodžiai, kaip
suspaustos gėlės,
krenta

molis šiltas
dulkės švelnios
arbatlapiai iš pelenų

apsaugau nuo
plėšriųjų, sėdi jie
kaip kėdės kol
pučiu anglim
palaimintus žodžius

molis šiltas
dulkės švelnios
arbatlapiai iš pelenų

puodukai kaip maldaknygės
nučiupinėti. kvėpia
jųjų tuštuma,
kvėpia kaip ranka

molis šiltas
dulkės švelnios
arbatlapiai iš pelenų

Andrius Žlabys Čikagoje koncertavo pirmą kartą. Su juo ankščiau teko susipažinti tik iš spaudos puslapių. Aprašymuose sužinoje, kad jis vilnietis, M. K. Čiurlionio menų gimnazijos absolventas, mokėsis Laimos Jaknioniūnės fortepijono klasėje. Andrius Žlabys, jaunas dvidešimties metų pianistas – daugelio tarptautinių pianistų konkursų laureatas. Šiuo metu jis tęsia studijas Curtis muzikos institute Philadelphijoje. Dar 1995 metais Čikagos dienraštyje *Chicago Tribune* muzikos kritikas Howard Reich plačiai aprašė Žlabio muzikinį kelią,

pažymėdamas, kad Žlabys „skambina klasikini repertuarą... su patyrusio menininko interpretaciniu įžvalgumu, nebūdingu studentui“. Andrius Žlabys Čikagos klausytojams ir ši kartą zadėjo įdomią popietę. Koncertas pradėtas Haydn'o Sonata Nr. 33 Do-minor. Jau šiame kurinyje atsiskleidė pianisto gilus muzikos pajautimas ir puiki technika. Jis šią sonatą grojo grynai klasikiniu stiliumi. Ką tai reiškia? Grojant Haydn'o sonatą reikalinga išsvystyti, pvz., pirmos dalies ekspozicijos temas, kad klausytojas galėtų aiškiai išgirsti jų tolimesnį vysi-

tytą ir pakartojimą tos pačios sonatos dalies eigoje. Šią užduotį pianistas atliko gerai. Antroje ir trečioje dalyje pianistas išlaikė klasikinio stiliaus supratimą, grodamas lyriškai, techniškai tiksliai ir nenukrypdamas nuo šio stiliaus interpretacinių reikalavimų.

Beethoven'o sonatoje *Appassionata* atsiskleidė tikrasis Andriaus Žlabio talentas. Subtili pradžia su įterptais fortissimo pasażais atkreipė klausytojo dėmesį į sonatos rimtį. Iš karto buvo jaučiamas pianisto supratimas muzikinių pagratinimų (trillo) stiliaus. Sonatos atliki-

mas sukaupė klausytojo dėmesį į šios dalies dramatiškumą. Nors antroji dalis prasideda turtinga re-bemol tonacija, tolimas šios melodijų vystymas aukštesniuose registruose parodė ypatingą pianisto lyriškumą. Pereijimas į trečią dalį buvo subtilus ir efektingas. Trečioji dalis ypač techniškai sudėtinga bet kokiame pianistui, tačiau Žlabys šią dalį atliko puikiai. Pianistinė technika jam liko tik instrumentu parodyti veikalo muzikinę prasmę ir esmę. Muzikinių frazių išvystymas ir užbaigimai suteikė šiai (Nukelta į 4 psl.)

Stasio Dziugo knygų kampelis Raseinių miesto viešojoje bibliotekoje.

Kokie paminklai patvariausi?

NIJOLĖ JANKUTĖ

Ir Lietuvos, ir užsienio lietuvių spauda mirga žiniomis bei žinutėmis apie atstatomus ir pastatomus paminklus tėvynėje. Vieni jų granito, kiti marmuro, vario, medžio... Vieni jų reikalingi ir svarbūs iš vergijos prisikėlimo kraštui prisiminti, pažymėti, nepamiršti senosios ir naujosios istorijos datų, įvykių, Lietuvai nusipelnusių asmenybių. Kiti? Gal ir visai nebūtini... (Drįsti paabejot dėl Zappa paminklo reikalingumo. Kuo gi iš tikrųjų tas svetimtautis dainininkas Lietuvai taip nusipelnė?)

Skaitau tas „paminklų žinias“ ir ateina mintis, kurie jų patvariausi? „Piramidžių nepastatysim, o iš Vinco Kudirkos kaulaus paminklo caro žandarai lengvai išdaužė himno žodžius. O tačiau himnas liko, su visais žodžiais, visiems laikams.“

Taigi yra labai patvarių paminklų: jie ir sudeginti žaliuoja, kaip Kalifornijos raudonmedžiai. Tai knygos. Jų mintys, idėjos, jų žodžiai palieka net jų lapams suplyšus, sudegus, po spynomis užrakintiems, uždraustiems baudomis ir kalėjimais. Ta faktą vėl įrodė pati naujausioji Lietuvos istorija.

Todėl su pagarba žvelgiu į užsienio lietuvių, kurie Lietuvai dovanoja savo asmeniškas bibliotekas, penkiasdešimt metų su meile, kruopštumu sukauptas, išlaikytas.

Nemažai jau turim tokių lietuviško žodžio mecenatų, praturtinusių okupantų nuskurdintą Lietuvos bibliotekas, pradedant a. a. Bronium Kvikiu, a. a. dr. Kaziu Pemkum, istoriku Jonu Dainausku ir kitais.

Norisi čia paminėti dar vieną iš daugelio — rašytoją Stasią Dziugą, kurio gausūs užsienio lietuvių periodikos bei knygų rinkiniai praturtino Raseinių miesto, jo gimtojoje, Žemaitijoje, biblioteką.

Jau nuo 1991 metų rašytojas Stasys Dziugas savo kūrybą vaikams spausdina laikraščioje „Kregždutė“, kurį leidžia,

kaip priedą, XXI Amžius. Raseinių bibliotekos direktorė Gražina Janonienė atkreipė dėmesį į šį „Amerikos žemaitį“ ir užmezgė su juo ryšius. Kadangi rašytojas Dziugas per 50 metų sukaupe daug knygų ir periodinių leidinių, spausdintų išėjimo, su mintimi kada nors pervežti juos į Lietuvą, pažintis su Janonienė paspartino šio tikslo įgyvendinimą. Ir taip Raseinių bibliotekoje 1995 metais buvo įsteigtas „Stasio Dziugo fondas, U.S.A.“

Į šį fondą jau nukeliavo visi Lietuvos enciklopedijos tomai, žurnalo „Pasaulio lietuvis“ (1963–1994) pilni komplektai įristi kietais viršeliais, visi Lietuvos katalikų Bažnyčios kronikos tomai bei keli šimtai grožinės literatūros knygų, įristi Aidų žurnalo (1945–1993) komplektai, Lietuvos enciklopedija anglų kalba, Encyclopaedia Britannica 47 tomai, generolo Stasio Raštikių prisiminimai, visi Tautos praeities leidiniai ir daugiau įvairių knygų.

Raseinių bibliotekos direktorė Stasiui Dziugui rašo dziugų laišką: „gavome net 21 dėžę Jūsų knygų... tokių gal net Mažvydo biblioteka Vilniuje neturi...“ Savo dosniam mecenatui pagerbti, ši biblioteka pastatė specialią lentą su rašytojo Stasio Dziugo ir jo knygų vaikams nuotraukomis. Ne kartą rašė apie jį Kauno diena ir Naujas

rytas.

Šiuo metu atrodo, kad Stasio Dziugo namų biblioteka dar neišsemta: kelionės į Raseinius dar laukia Bronio Kvikiio Mūsų Lietuva, Lietuvos bažnyčios, I laisvę ir Akiračių pilni komplektai ir ne viena reta, 1902–1903 metų leidimo knyga.

Tiek sunkių dėžių į Lietuvą „nuplukdyti“ neapsieina be išlaidų. Bet, kaip liaudis sako, ne vėrs nors šiek tiek nenusikraudęs. Stasys Dziugas knygų persiuntimą padengia savo lėšomis. Be to, ir čekiškos siuntinių agentūros, kaip, pvz., Transpak, suprantant knygų Lietuvai svarbą ir duoda nuolaidas persiuntimui.

Grįžtant prie paminklų, man rodos, kad patvariausi Lietuvai būtų... popieriniai. T.y. knygos bibliotekoms. Ypač mažųjų miestelių ir kaimų bibliotekoms, kurios vis dar puštelės. Nors šie laikai ir jų vaikai spoks ir migrantis Internet ekranu, bet knyga dar nepažvelgusi. Ji ypač reikalinga Lietuvos mokykloms per mažasias provincijos bibliotekas. Tą reikalingumą akivaizdžiai parodė antplūdis laišku Draugui su prašymais ir dėkojimais.

Verta visiems prisidėti prie tų „popierinių paminklų“ Lietuvai atstatymo, kad su garsioju romėnų poetu Horacijum galėtumėm pasakyti: „Exegi monumentum aere perennius...“

Čiurlionio galerijos sukakčiai

LAIMA KRIVICKIENĖ

Traukiasi į šalį vasaros atostogų lengvumas, sugrįžtame prie kasdieninių darbų. Ir vėl rugsėjis žada naują ritmą, ir vėl vis dažniau tikimės peržvelgti draugo lapus jau ieškodami pranešimo ar pakvietimo susirinkti į būrį, galimybę sukurti mielas gerus bičiulius.

Kokia maloni staigmena! Mano rankose, o gal ir jūsų, nedidelis lapelis atsikrėdė iš toli: „Maloniai kviečiame Jus apsilankyti į 40 m. Čiurlionio galerijos sukakties paminėjimą ir Čiurlionio Galerijos kolekciją leidinio pristatymą, kuris įvyks 1997 m. rugėjo 28 d., sekmadienį, 3 val. p.p. Čiurlionio Galerijoje, Jaunimo Centre.“ Dziugu žinoti, kad dar yra, kad dar rengia, kad dar veikia, kad išleido leidinį. O geri prisiminimai staiga užplūsta ir veda ten, kur esu kviečiama: į lietuvių kultūros ir tautinės savimonės Tėvų Jėzuitų 1957 metais pastatytą Jaunimo centro rūmus. Taip — 5620 South Claremont Avenue. Ši adresa turėtų žinoti ne tik Chicagoje gyvenantys lietuviai. Ši adresa žino lietuvių, gyvenantys įvairiausiose pasaulio kampeliuose, Čiurlionio galerijos ruošiamą parodų dėką.

Jaunimo centras. Net neabejoju, kad lietuvių jėzuitų viešpatijoje Chicagoje turėjo šviesit paslaptinga meilės liepama lietuvių kalbai, kultūrai, menui, nes tik ką pastatytuose Tėvų Jėzuitų rūmuose jau tais pačiais metais lietuvių Menininkų klubo rūpesčiu buvo įrengta ir iškilmingai atidaryta M. K. Čiurlionio vardo galerija. Galim kalbėti apie meną ir menininkus tik tada, kai menas žmonių gyvenime užima svarbią vietą, o parodos vyksta tik ten, kur jos lankomos. Parodos. Jų būta ne taip mažai — virš 350. Jose dal-

Andriaus Žlabio koncertas Čikagoje

(Atkelta iš 3 psl.)

sonatai išskirtinę audringą interpretaciją.

Po šios sonatos įdomiu kontrastu nuskambėjo paties Žlabio „Improvizacija“, skirta jo tėvui, gyvenančiam Vilniuje. Jis tapo lyg poetu prie fortepijono, užburdamas klausytoją savo išraiškingumu, lyrišku švelnumu ir jautrumu. Jo sukurta tema buvo Bach'o stiliumi. Ateityje būtų įdomu išgirsti daugiau kontrapunkto vystymo šioje pasirinktoje temoje, nors tą padaryti improvizuojant yra ypačiai sudėtinga. Nuostabą kelė, kad šio kūrinio daugiau niekad negirdėsime, nes eidamas į sceną pianistas ką tik buvo nutaręs, kokią temą naudos, bet visa muzikos kūryba ir jos vystymas vyko jau atsisėdus prie fortepijono.

Antrąją koncerto dalį Žlabys pradėjo trimis, bent pas mus rečiau grojamais, M. K. Čiurlionio preludais — op. 7 n.1, op. 26 n. 1, op. 26 n. 2. Juos atliko įdomiai, Čiurlioniui tinkančia interpretacija.

Koncerto pabaigai skambinta Liszt'o Sonata Si-minor stebino ir kritiškiausią klausytoją. Šiame kūrinyje ir vėl atsiskleidė Žlabio laisva, virtuoziška technika ir muzikinis sugebėjimas išreikšti visą šio veikalo romantiką ir muzikinę slinkį. Ypačiai sunkus techniškai reikalavimai nekludė muzikinių temų vystymui. Nors kūrinyje baigiasi ramiai, su pagrindine tema žemiausiam registre — įspūdis buvo nepakartojamas. Paskutinė šio kūrinio gaida — Sinaturale buvo taip logiškai išlaikta, kad publikoje buvo absoliuti tylą, ir tik pajutus, kad kūrinyje baigtas, kilo audringos ovacijos. Šios popietės muzikinį pavelskį Žlabys baigė bisu — ramiu Bach'o chorale.

Tą popietę pamaciau didelį talentą. Tik laikas parodys, ką Andrius Žlabys su juo padarys. Pagarba Anatolijui Šluti, kuris ryžosi šį koncertą suruošti, nors klausytojų galejo būti kur kas daugiau. Reikia atkreipti dėmesį, kad dažnu atveju ypatingų talentų galime išgirsti ne tik Orchestra Hall rūmuose, bet ir mūsų pačių Jaunimo centre.

Genovaitė Skrabulienė

Sekmadienis, 1997
Aliejus, drobė, 28" x 30"

Genovaitės Skrabulienės tapyba Čikagoje

Tapytoja Genovaitė Skrabulienė dailės galerijų lankytojų geriau žinoma kaip peizažistė. Pastaruosius kelerius metus ji daugiau kūrė romantinių ar abstrahuotus gamtos vaizdus. Tačiau nuo studijų laikų Dailės institute dailininkė traukė portretus, jai norėjosi kurti figūrines kompozicijas. Ji gera piešėja, jautriai gebanti perteikti psichologinę būseną. Dabar tapytoja pradeda įgyvendinti savo siekius — imasi didelių drobių, kuriose peizažą papildo simbolis, figura, siužetas. Autorė bando gvildinti būties, gyvybės ir mirties, amžinybės ir akimirksnio sąvokas, ją domina pasaulio — neaprepiamo kosmoso tema, nuovios deriniai, rezonansai aki, lyg muzikos garsų disonansai. Nerealumo nuotaikos dėl to dar labiau pabrėžiamos, nors pati tapytoja maneria yra itin jautri, plona, beveik klasikinė.

Pasirinkusi nelengvą kelią, dailininkė juo eina ir nesigrežioja į šalį. Žiūrovo valia su tikimi su autore ar diskutuoti. Geriausia vieta šiam bendravimui — parodų salė.

Danutė Zovienė

Dailininkės Genovaitės Skrabulienės tapybos paroda atidaroma ateinančią penktadienį, spalio 3 dieną, 7 v.v. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Čikagoje.

Dailininkė gimė Žemaitijoje, baigė Čiurlionio meno mokyklą ir Dailės akademiją Vilniuje. Dalyvavo tarptautinėse parodose: Jugoslavijoje, Rusijoje, Švedijoje, Belgijoje ir Šveicarijoje. Personalines parodas yra surengusi: Lietuvoje, Švedijoje, Rusijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje ir Izraelioje. Dabartinė, Čikagos Čiurlionio galerijoje vykstantioji paroda, tai dailininkės pusės metų buvimo Jungtinės Amerikos Valstybės darbo rezultatai.

ri puikias patalpas parodomui rengti ir patyrusių dailininkų bendraminčių. Turi sukaupę vertingą meno kolekciją, kuri atstovauja lietuvių, kūrinių dviasis. Lietuvoje iš atsistatę kolekcijų, surengtų parodų jau pažįstame žymiausius ir veržliausius išėjusius dailininkus. Visą branginamą. Bet tegul visur, kur gyvena lietuvis, išlieka kultūros židiniai, ir tegul nusieltis ir aktyvėja ryšiai tarp jų ir kiekvienoje pasaulio kerteleje gyvuoją lietuviška kultūra ir menas, garsindami mūsų tautą.

(Čiurlionio galerijos Čikagoje 40 metų sukakties paminėjimo atidarymas bus sekmadienį, rugėjo 28 dieną, 3 v.v. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Čikagoje.)

Marija Gaifutienė Vaza, 1976
21.7 x 8 x 13
Iš Čiurlionio galerijos rinkinio

yvavo virš 100 dailininkų. Per visus 40 metų vykdančią pagrindinę galerijos steigėjų tikslą — „globoti lietuvių dailininkus, padėti jiems ruošti savo darbų parodas ir taip supažindinti lietuviškąją ir kitą visuomenę su lietuviškojo meno genijumi, su lietuvių „gukurtais darbais“... trisdešimti galerijos direktoriai ir valdybos. Ar gali kas būti gračiau ir prasmingiau? Jei pirmojoje parodoje, kur vyko Čiurlionio vardo galerijoje, dalyvavo 20 dailininkų, padovanoję kūrinius sudaranties kolekcijos pagrindą, tai laikui bėgant, ru-

Birutė Bulotaitė Šėliuose
Iš Čiurlionio galerijos Čikagoje rinkinio
Litografija, 16.7 x 13.5